

VERONICA SNOJ

NOVOJAZ

**Ruska invazija na Ukrajino skozi
oči mlade slovenske novinarke**

1851

Veronica Snoj

NOVOJAZ

Ruska invazija na Ukrajino skozi

mlade slovenske novinarke

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —

*Vsem, ki me spodbujajo,
naj sledim svoji radovednosti*

Vsebina

Uvod	9
Tujka	12
»Ne«	17
Državni sovražnik	22
Pred vojno	35
Vojna	49
Prvi dnevi vojne	54
Telegram	65
Ostankino	69
Beg	73
Grde besede	84
Smeh	86
Mehurček miru	88
»Z« v Srbiji	89
Potni list	93
Kdo je Rus?	96
Selitev	99
Kripto	109
Propaganda	118
Novojaz	124
Posmeh	127

Sram	128
Putin, ne-Putin	131
Memi in heštegi	133
Inflacija	136
Vsi za Ukrajino	139
Državljanstvo	143
Razkol	145
Odbleski zgodovine	148
Vojne ni	151
Navada	155
Tihi upor	157
Boršč	160
Krim	162
Nova resničnost	164
Delo na daljavo	166
Ruske kamele	173

👁️ Razen z nekaj izjemami se v knjigi osredotočam na zadnje mesece pred začetkom ruske invazije na Ukrajino in na prvo leto vojne, torej okvirno na čas od decembra 2021 do decembra 2022. Podatki, ki jih navajam o ruski zakonodaji, sankcijah in drugih posledicah vojne, so zato vezani na to časovno obdobje. Od takrat pa do natisa te knjige leta 2024 se je že veliko spremenilo, praviloma na slabše, vendar sem se odločila, da se bom zavaljo boljše preglednosti osredotočila na omenjeni časovni okvir. Dodatni podatki ne bi spremenili osrednjega sporočila in motivov te knjige. Vse informacije, ki jih navajam v knjigi, prihajajo iz javno dostopnih virov (medijev in družbenih omrežij) ter osebnih izkušenj. Prevodi besedil, izjav in izrazov iz ruščine so moje delo. Določena imena oseb, ki jih omenjam v knjigi, so bila iz varnostnih razlogov spremenjena. Besedilo je bilo pregledano za točnost omenjenih podatkov in prevodov. V primeru morebitnega nenamenskega spodrsllaja prosim za razumevanje.

Uvod

Kdo sem avtorica te knjige in kako si drznem pisati na tako obširno temo? Slovenskim bralcem sem verjetno precej neznana, zato se mi zdi primerno, da se vam predstavim in vam v uvodu na kratko povem, kaj lahko pričakujete od te knjige. V študentskih letih sem kot novinarka delala za slovensko spletno revijo *Domovina*. Nato sem se preselila na Poljsko, kjer sem nekaj let delala kot finančna novinarka za novinarsko agencijo Reuters, ter še v Rusijo, kjer sem tri mesece pred začetkom ruske invazije na Ukrajino začela iz Moskve poročati za BBC Monitoring, oddelek britanskega BBC-ja, ki se specializira za spremljanje lokalnega medijskega prostora.

Ruska invazija na Ukrajino je tako kot milijonom drugim ljudem življenje na glavo obrnila tudi meni. Čeprav nisem neposredno izkusila vročega konflikta metkov in bomb, sem zaradi vojne vseeno morala v nekaj urah v kovčke spakirati svoje na sveže ustaljeno moskovsko življenje ter se od Rusije posloviti v nepričakovani naglici. Vojna je bila tudi razlog, zakaj sem več kot polovico leta o vojni in ruski propagandi poročala iz hotelov v različnih državah, kjer so mi obrazi čistilk, natarjev in receptorjev postali bolj domači kot moje moskovske cimre. Zaradi pravnih zapletov, povezanih s samim konfliktom, sem se decembra 2022 odločila odpovedati delovnemu mestu, za katerega sem bila še leto predtem prepričana, da predstavlja trdno

karierno stopničko na poti do dela v moskovskem dopisništvu – moje sanjske službe.

Ta knjiga je zbirka esejev, spominov in razmišljanj o moji osebni izkušnji ruske invazije na Ukrajino. To ni knjiga o poročanju s fronte v Ukrajini, o minah in raketah ter vojnih strategijah. Prav tako to ni pripoved velike, slavne dopisnice, ki je prejemnica pomembnih nagrad. To je knjiga o Rusiji v času, ko so se njeni voditelji odločili napasti sosednjo državo, in posledicah te odločitve. Je pregled osebnih, družinskih in narodnih tragedij. Je zapis, ki premleva vprašanja propagande, molka, preganjanja in reflektira o svobodi, humorju in pravici do na videz normalnega življenja v prvem letu invazije na Ukrajino.

Nedvomno se bo našel kdo, ki bo argumentiral: »Tale gospodična pa piše zgolj o Rusiji! Ali ne bi bilo primerneje pisati o žrtvi, Ukrajini?« Popolnoma se strinjam, da je treba poročati o dogajanju v Ukrajini. Prepričana pa sem, da kot dekle, ki na ukrajinska tla še ni stopilo niti pred niti med vojno, nisem najprimernejša oseba za to nalogo. Po drugi strani se v Rusijo akademsko, novinarsko in ljubiteljsko poglobljam že skoraj petnajst let. V Rusiji sem študirala in živela. Vojno v Ukrajini sem pokrivala z ruske strani, in ko sem zapustila Rusijo, sem živela pretežno obkrožena z ruskimi emigranti. To so torej tiste izkušnje, ki jih lahko zlijem na papir in za katere upam, da lahko bralcem ponudijo vpogled v širši kontekst konflikta, ki ni pretresel zgolj Rusije in Ukrajine, temveč cel svet. Neizogibno to pomeni, da bodo moje besede občasno zvenele enostransko, ker opisujem dogajanje zgolj skozi ruska očala. To pa ne pomeni, da invazijo podpiram; nasprotno, kategorično jo obsojam. Želim si, da do vojne in nelegalnih priključitev ukrajinskih ozemelj Rusiji ne bi nikoli prišlo. Prav tako upam, da bo ob koncu vojne Rusija nazadnje le prepoznala lastno odgovornost in priznala zločine, ki jih je prizadejala tako svoji sosedji kot

sami sebi, čeprav o tem močno dvomim. To bi bila namreč presenetljiva novost v predvidljivo ciklični ruski zgodovini, ki z otroško trmo ne želi prepoznavati lastnih napak. Upam, da moj namen doseže želeni cilj. Vi, moji bralci, ste pri tem moji sodniki.

Tujka

V tujino me je vleklo že od nekdaj, sprva zaradi študija in prostovoljskih projektov, kasneje zaradi službe. Slej ko prej je moja nova okolica ugotovila, da sem tujka. To me ponavadi ni motilo. Med bivanjem v različnih evropskih državah mi je »nalepka« tujke prišla velikokrat celo prav kot opravičilo v primeru, ko sem spregledala kakšno družbeno pravilo ali pa kulturno-zgodovinski kontekst. Ko pa sem se odpravila v Rusijo, je ta »nalepka« s seboj prinesla veliko papirčkov, potencialnih groženj, da me lahko za več let izženejo iz države, in splošne sumničavosti. Zavedam se, da sem kot oseba z evropskim potnim listom zelo privilegirana in da milijoni migrantov po svetu birokratsko negotovost, strah in nestabilnost postopkov za pridobivanje in obnavljanje vizumov ter dovoljenj za delo doživljajo v veliko večji meri. Kljub temu se mi zdi, da je z Rusijo drugače. Morda ne zaradi same birokracije, ki je dovolj v marsikateri drugi državi, ampak v nezaupanju in skeptičnosti, ki jo odraža njihova papirologija – do kateregakoli tujca. Rusija ti z njimi namreč da jasno in vnaprej vedeti, da si tujec ali tujka, in to ne na prijazen, gostoljuben način. Vidi te kot nekoga, ki je sumljiv in ga je treba nadzorovati.

Kot tuja novinarka, ki je dobila dovoljenje za delo na ruskem ozemlju s strani ruskega Ministrstva za zunanje zadeve, sem recimo morala ves čas nositi pri sebi več dokumentov. Najpomembnejša sta bila potni list in *migracijska*

karta. Migracijska karta je tanka, majhna listina z mojimi podatki o vstopu v Rusijo. Če bi izgubila ta papirček in to ugotovila šele tedaj, ko bi me na cesti ustavila policija, bi mi pretela deportacija in večletna prepoved vstopa v Rusijo. Pri sebi sem morala imeti še *akreditacijo*: plastificiran zelenkast kartonček z žigom ministrstva in svojo fotografijo. Ta kartonček, na katerega sem pred prihodom v Rusijo čakala več kot pol leta, je bil dokaz, da imam kot tuja novinarka pravico delati v Rusiji leto dni oziroma do dneva, do katerega lahko medijska hiša, za katero sem delala, legalno operira na ruskih tleh. Ob akreditaciji sem morala hraniti še zloglasno *registracijo*, torej registracijo bivališča v Rusiji, ki je glavobol zase. Čeprav si brez nje bos in pečen, saj je praktično prvi pogoj, da si lahko odpreš bančni račun, pridobiš matično številko ali pa podpišeš najemno pogodbo, te zaradi internaliziranega sovjetskega strahu pred tujci nihče ne želi registrirati pri sebi doma. Zato tujce velikokrat (tudi v mojem primeru) registrirajo delodajalci v ta namen najetih stanovanjih. Kot da to ne bi bilo dovolj, si jo morajo tujci urediti v sedmih dneh od trenutka, ko pridejo v Rusijo, pa tudi, če potujejo v drugo rusko regijo. Si se iz Moskve za vikend odpravil v Sankt Peterburg in se tam nastanil v hostlu? Ko prideš nazaj v Moskvo, si moraš registracijo ponovno urediti. S potnim listom in staro registracijo se moraš odpraviti na policijsko postajo ali pa, če imaš to srečo, da imaš v podjetju nekoga zaposlenega za takšne opravke, ne smeš pozabiti dati svojega potnega lista odgovornemu birokratu v svoji pisarni. *Registracija* odseva ves ruski zakonodajni sistem. Ruska zakonodaja se ne piše za zaščito ljudi, ki se nahajajo pod rusko jurisdikcijo; piše se zato, da te lahko nenehno nadzorujejo in ustrahujejo, izkoriščajo in brcajo naokoli takrat, ko jim to pride prav. Če si je ne urediš pravočasno, to postane administrativni prekršek, zaradi katerega te lahko deportirajo iz države. Tudi prečkanje ceste ob rdeči

luči velja za administrativni prekršek, kar pomeni, da te lahko deportirajo iz države zato, ker se ti je nekega dne mudilo k zdravniku in si zato tekel čez cesto v trenutku, ko na njej ni bilo nobenega avtomobila. Ni nujno, da se tvojega administrativnega prekrška in deportacije ruske oblasti spomnijo takoj. Velikokrat se ga spomnijo tedaj, ko jim to pride prav. Nizozemskega novinarja Toma Venninka so novembra 2021 oblasti izgnale iz Rusije in mu prepovedale vrnitev do januarja 2025 zaradi starih administrativnih prekrškov, med katerimi je bila tudi prepozna registracija iz leta 2019.

Papirnati pritisk in preobilje na videz neuporabnih, a za Ruse »ključnih« potrdil sem ob svoji selitvi v Rusijo pričakovala. Občutila sem ga že med svojim prvim daljšim nekajmesečnim obiskom Rusije kot študentka rusistike in sem to zato sprejela kot nekaj, kar moraš pač vzeti v zakup, če se odpravljaš v Rusijo. Sprijaznitev pa nikakor ne omili stresa, sploh če želiš v Rusiji ostati več let in pri tem delati kot novinarka v tuji – pri ruskih oblasteh ne preveč priljubljeni – medijski hiši. Potni list moraš v Rusiji namreč kazati na vsakem drugem koraku, in bognedaj, da ti ob vsem roko- vanju z najpomembnejšim dokumentom migracijska karta neopazno pade na tla. Sumničavost pred tujci se ob teh obveznih koščkih papirja s strani državnih organov še daleč ne konča. V Rusiji se tujce rado krivi za širjenje različnih bolezni. Za širjenje virusa HIV recimo obtožujejo predvsem tiste tujce, ki prihajajo iz »kolektivnega Zahoda«, nekega drugega sveta, polnega amorfnih, pohotnih in razvratnih neheteronormativnih satanskih bitij, pa čeprav se virus HIV v Rusiji širi predvsem z uporabo heroina, s posilstvi v zaporih in zaradi splošne stigme. Potencialni prenašalci se zato izogibajo testiranju. Toda zakaj bi se pogledali v ogledalo, če je za problem mogoče okriviti nekoga drugega? Če se v Rusijo odpravljaš za več kot tri mesece, že leta velja, da moraš ob prošnji za vizum priložiti negativni test za HIV. Ker

pa so ruske oblasti ugotovile, da »gejevropeljci« in priseljenci iz Centralne Azije v Rusijo ne prinašajo zgolj virusa HIV, so januarja 2022 uvedle nov zakon, ki veliki večini tujcev vsake tri mesece zapoveduje testiranje za bolezni, ki jih Rusija vidi kot grožnjo za svoje prebivalce: koronavirus, aids, sifilis in tuberkuloza. Prihajaš iz države, kjer tuberkuloze ni več? Nič zato, tvoja pljuča bo kljub temu treba vsake tri mesece izpostaviti rentgenu, ne glede na dolgoročne posledice, ki jih tak poseg lahko ima na tvoje zdravje. Ta novi zakon je k papirčkom in dokumentom, ki jih moraš pri sebi hraniti kot zlato, dodal še en zelen kartonček. V primeru, da ga nimaš, je scenarij že znan: srečno, Rusija, in upam, da ne za večno! Ko so sprejeli ta zakon, seveda – po rusko – niso pomislili na infrastrukturo. Izkazalo se je, da bi morali vsi tujci iz Moskve iti na en pregled v zdravstveni center, ki še zdaleč ni imel kapacitet za obravnavo več deset tisoč tujcev. Ob podrobnejšem poizvedovanju se je celo izkazalo, da v tistem centru sploh niso vedeli, kako naj bi te teste izvajali, in to po datumu, ko bi s testiranjem že morali začeti.

Pri sebi sem torej na vsakem koraku morala imeti akreditacijo, migracijsko karto, registracijo, potni list. Če bi v Rusiji ostala dlje časa, pa še potrdilo, da sem »dovolj zdrava« za življenje v Rusiji. Pet dokumentov, brez katerih bi lahko v nekaj urah, če bi me na cesti ustavila policija, »letela« iz države.

Zakaj svoje bralce dolgočasim s temi uradniškimi postopki, s katerimi verjetno nikoli ne boste imeli opravka? Vojna v Ukrajini je presenetila marsikoga, tudi mene, čeprav je bila februarja 2022 vsem že na koncu jezika. Toda ravno takšni zakoni in ukrepi, ki so obstajali pred začetkom vojne, namigujejo in vodijo k določenemu razumevanju, če lahko sploh uporabljamo to besedo v kontekstu ruske invazije na Ukrajino, obče ruskega sumničavega odnosa do tujcev in tujega pa tudi ruskega kroničnega nepriznavanja lastnih napak.